

Ouderinitiatieven

GEMENGD NAAR SCHOOL

Een uitgave van het Kenniscentrum Gemengde Scholen

Voorwoord

Van oudsher is er in Nederland sprake van segregatie in het onderwijs. Die segregatie verloopt vooral langs sociaaleconomische lijnen. In de eerste helft van de twintigste eeuw sprak men wel van klompenscholen en schoenenscholen om het verschil aan te duiden (arme mensen droegen toen klompen, ook in de stad). Tegenwoordig spreekt men meer van kansrijke en kansarme groepen. Omdat etnische minderheden oververtegenwoordigd zijn in de lagere sociaaleconomische klassen, werd in de grotere steden rond 2010 ook wel gesproken van 'zwarte' en 'witte' scholen. In deze brochure kiezen we er voor deze termen zo min mogelijk te gebruiken vanwege de negatieve connotatie en discriminerende lading ervan; in plaats daarvan gebruiken we de termen leerlingen met en leerlingen zonder een migratieachtergrond. Maar voor segregatie blijft de sociaaleconomische achtergrond het voornaamste.

Volgens de Nederlandse wet moeten scholen hun leerlingen voorbereiden op hun rol als burger in een multiculturele samenleving. Bovendien streven we naar gelijke kansen. Het risico van onderwijssegregatie is dat verschillende groepen kinderen elkaar minder tegenkomen. Leerlingen leren zo minder goed met verschillen omgaan. Dit heeft negatieve gevolgen voor de kwaliteit van burgerschapsonderwijs en verslechtert de socialiserende en persoonsvormende invloed van het onderwijs. Onderwijssegregatie kan daarnaast ook de kansenongelijkheid in het onderwijs versterken.

Het Kenniscentrum Gemengde Scholen ziet de problemen die gesegegreerd onderwijs oplevert. Met deze brochure willen we bijdragen aan de verspreiding van kennis over het voorkomen en bestrijden van onderwijssegregatie door middel van ouderinitiatieven. We hopen van harte dat ouders, scholen, schoolbesturen en gemeenten met deze informatie geïnspireerd aan de slag gaan.

Paco Lucassen

Onderzoeker Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen

www.gemengdescholen.nl

1. Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding	5
2. Veel gestelde vragen	6
<i>Wat is een ouderinitiatief?</i>	6
<i>Waarom een ouderinitiatief?</i>	6
<i>Wat zijn de ervaringen met ouderinitiatieven?</i>	7
<i>Hoe komt een ouderinitiatief tot stand?</i>	7
Fase 1: werving	7
Fase 2: profilering	7
Fase 3: borging	8
3. Tips voor ouders, scholen en gemeente	9
<i>Algemene randvoorwaarden</i>	9
<i>Tips voor ouders</i>	9
Bezint eer ge begint!	9
PR & imago	10
<i>Tips voor ouders en school</i>	11
Nieuwe ouders aantrekken.....	11
<i>Tips voor de school</i>	11
Starten van een Ouderinitiatief	11
Andere eisen	12
<i>Belang van communicatie</i>	12
Cultuurverschillen	12
Profilering	13
Unieke 'verkooppunten'	13
<i>Tips voor de gemeente</i>	14
4. Praktijkvoorbeelden	15
<i>Rotterdam: Croostwijk</i>	15
Succesfactoren	15
<i>Amsterdam: Joop Westerweel school</i>	16
De rol van Facebook bij de promotie van een ouderinitiatief	16

Vervolgacties	17
Succesfactoren	17
<i>Amsterdam: 'Samen naar School' in Bos en Lommer</i>	17
Succesfactoren	18
<i>Rotterdam: De Vierambacht</i>	19
Literatuurlijst:	20
Colofon	21

1. Inleiding

Deze brochure gaat over ouderinitiatieven en geeft tips over hoe deze initiatieven een succes kunnen worden. Een groepje van meestal meer theoretisch opgeleide ouders (of verzorgers) neemt het initiatief om zich samen in te schrijven op een goede school in de buurt met overwegend kinderen van meer praktisch opgeleide ouders. Hierbij hebben zij als hoofddoel een goede school voor hun kind te vinden maar daarnaast ook om die school meer gemengd te maken en hun kinderen in een gemengde samenleving op te laten groeien. Scholen, schoolbesturen en gemeente kunnen dergelijke initiatieven steunen en spelen een belangrijke rol bij het succes.

Het doel van deze brochure is doormiddel van het delen van kennis bestaande en nieuwe ouderinitiatieven te ondersteunen en de segregatie in het onderwijs te verminderen.

In hoofdstuk 2 behandelen we enkele veel gestelde vragen over ouderinitiatieven. Hoofdstuk 3 bevat tips voor ouders (en verzorgers), scholen en gemeenten. Tot slot beschrijven we enkele ouderinitiatieven. We laten de initiatiefnemers aan het woord en destilleren de succesfactoren.

2. Veel gestelde vragen

Wat is een ouderinitiatief?

Er is sprake van een ouderinitiatief als één of meer ouders zich actief inzet om een groep ouders te stimuleren om hun kind(eren) gezamenlijk aan te melden bij een school, met als doel de leerlingenpopulatie op die school meer gemengd te maken. Uit de praktijk blijkt dat het hierbij bijna altijd gaat om initiatieven die stimuleren dat theoretisch opgeleide ouders zonder een migratieachtergrond kiezen voor een school waarop vooral kinderen van praktisch opgeleide ouders zitten.

Waarom een ouderinitiatief?

Ouders kiezen de basisschool voor een kind en hebben daarom een cruciale sleutel in handen om scholen al dan niet te mengen. Door gezamenlijk een groep kinderen aan te melden zorgen ouders ervoor dat hun kind in een klas terecht komt die door deze gezamenlijke aanmelding gelijk gemengd wordt. Vaak blijkt dat het jaar daarop meer ouders volgen omdat zij zien dat hun kind in een gemengde klas kan komen. Doordat de school op deze manier een gemengde populatie krijgt van kinderen met theoretisch en praktisch opgeleide ouders (en vaak ook een gemengde populatie van kinderen zonder en met een migratieachtergrond) wordt de school aantrekkelijk voor ouders die juist op zoek zijn naar een gemengde school.

Er zijn drie partijen die belang hebben bij een ouderinitiatief: ouders, scholen en gemeenten.

Ouders zoeken veelal een school in de buurt of een school met een specifieke onderwijsmethode of denominatie. Daarbij is de samenstelling van een school – dat wil zeggen, de leerlingenpopulatie – voor de uiteindelijke schoolkeuze heel belangrijk. Ouders zonder migratieachtergrond willen vaak niet dat hun kind het enige kind is met die achtergrond op een school, en andersom geldt datzelfde vaak voor ouders met een migratieachtergrond. Vooral in gemeenten of wijken met een gemengde bevolking is de keuzevrijheid soms beperkt omdat de scholen erg gesegregeerd zijn en ouders niet voor een gemengde school kunnen kiezen. Daarnaast kan het gemeentelijke aanmeld beleid of schoolbeleid (wachtlijsten) de keuze beperken. Als ouders zien dat hun keuzemogelijkheden begrensd zijn zoeken zij soms naar een alternatief. Dat is vaak het begin van een ouderinitiatief. Via een ouderinitiatief creëren ouders voor zichzelf de mogelijkheid om voor een kwalitatief goede en gemengde school in hun eigen buurt te kiezen.

Er zijn verschillende redenen waarom een **school** een ouderinitiatief kan steunen of initiëren. Om te beginnen biedt het scholen de mogelijkheid een andere groep kinderen aan te trekken. Daarnaast kan op die manier het leerlingenaantal groeien of op peil gehouden worden. Ook biedt het de mogelijkheid om kinderen te leren omgaan met kinderen uit andere culturen en kunnen zij op deze manier de integratie bevorderen.

Ook **gemeenten** hebben belang bij het stimuleren van gemengde scholen. Een meer evenwichtige verdeling van leerlingen kan voor de gemeente van belang zijn omdat dit kan voorkómen dat er op de ene plek lokalen bijgebouwd moeten worden terwijl er elders in de gemeente lokalen leeg staan of scholen zelfs hun deuren

moeten sluiten. Daarnaast voldoen zij aan de verplichting om afspraken met schoolbesturen te maken in het kader van de lokale educatieve agenda over het bevorderen van de integratie.

'De school heeft, na eerst wat verzet, gemerkt dat de instroom van nieuwe kinderen de school leuker maakt. En ook voor docenten biedt het meer uitdaging.'

Wat zijn de ervaringen met ouderinitiatieven?

Uit de praktijk is gebleken dat ouderinitiatieven succesvol kunnen zijn in het gemengd maken van een school. Dit is ook weer uit recent onderzoek van de gemeente Nijmegen gebleken (Gemeente Nijmegen, 2021). Er zijn geen recente cijfers over hoeveel ouderinitiatieven er in Nederland zijn. Wij schatten in dat het er in de afgelopen 15 jaar zeker meer dan honderd zijn geweest. Het merendeel van de bij ons bekende ouderinitiatieven bevindt zich in de Randstad. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht is onderwijssegregatie echter niet alleen een Randstedelijk probleem: ook buiten de Randstad zijn veel ouders actief om er iets tegen te doen. In 2012 zijn 70 ouderinitiatieven in kaart gebracht, maar deze zijn lang niet allemaal meer actief. Op een aantal scholen is het ouderinitiatief zo succesvol geweest dat activiteiten van ouders niet langer nodig zijn. Andere ouderinitiatieven zijn niet goed van de grond gekomen en uitgedoofd.

Hoe komt een ouderinitiatief tot stand?

Een ouderinitiatief kent over het algemeen drie fases, die vaak in elkaar overlopen: de wervingsfase, de fase van het profileren van de school en de borging fase.

Fase 1: werving

In de wervingsfase besluit een ouder of een groep ouders om een ouderinitiatief te starten omdat ze een bepaalde school graag van samenstelling zien veranderen. Ze spreken actief andere ouders aan om ook voor die bewuste school te kiezen en verzamelen zo een eerste groep ouders. Ook ontstaat er een samenwerking tussen de ouders en de school. Een ouderinitiatief hoeft echter niet van nieuwe ouders te komen. Het komt ook voor dat zittende ouders een ouderinitiatief starten en andere ouders werven om de school gemengd te maken of te houden. Ook de school zelf kan een ouderinitiatief initiëren. Door zelf ouders te enthousiasmeren voor een ouderinitiatief of door het inhuren van iemand met als taak een ouderinitiatief op te zetten.

'Ik voelde me direct thuis op de school, er hing een gezellige en veilige sfeer. Het enige was dat er nauwelijks Nederlandse kinderen op school zaten. Toen ben ik een ouderinitiatief begonnen.'

Fase 2: profilering

In de profileringsfase wordt er samen met de school gekeken naar de profilering van de school, om deze aantrekkelijk te maken voor een nieuwe groep ouders. De school elk jaar een gemengde populatie blijft aantrekken.

'Neveneffect van de leuke activiteiten die nu worden bedacht, is dat de school levendiger en aantrekkelijker wordt voor ouders die hun schoolkeuze nog moeten maken; het trekt weer nieuwe ouders.'

Wanneer de school meer gemengd is geworden en vanzelf een gemengde populatie aantrekt komt het ouderinitiatief in de borgingfase.

Fase 3: borging

In de borgingsfase is er geen directe noodzaak meer voor het continueren van het ouderinitiatief. Soms gaat het ouderinitiatief dan op in de ouderraad of een activiteitencommissie, en blijft op die manier betrokken bij de school. Een goede ouderraad en leuke activiteiten kunnen ervoor zorgen dat de school ook in de toekomst aantrekkelijk blijft.

Het opgaan van het ouderinitiatief in de school kan overigens lang duren. Voordat alle groepen echt gemengd zijn, gaan er soms jaren overheen. We kunnen echter ook voorbeelden waarbij het veel sneller is gegaan, en ouders kinderen ook voor hogere groepen aanmelden.

Omdat succesvolle ouderinitiatieven erg populair kunnen worden, bestaat de kans dat een school overwegend kinderen zonder een migratieachtergrond aantrekt. Dan schiet het initiatief zijn doel voorbij en verdwijnt de gemengde samenstelling. Het is dan van belang dat de directie van de school dit goed in de gaten houdt, een visie ontwikkelt en nagaat hoe de school gemengde school kan blijven.

3. Tips voor ouders, scholen en gemeente

Algemene randvoorwaarden

- Goede samenwerking tussen ouders en school. Om een ouderinitiatief succesvol te laten zijn moeten niet alleen de ouders van het initiatief enthousiast zijn maar ook de school enthousiast zijn over het gemengd maken van de leerlingenpopulatie. De ouders en de school hebben elkaar nodig om van het initiatief een succes te maken en moeten allebei bereid zijn om ervoor te gaan.
- Gemengde wijk om de school heen: Voor ouders is de afstand tot de basisschool een belangrijke overweging bij de schoolkeuze. Wanneer er voldoende ouders uit je doelgroep in de wijk om de school wonen is de afstand tot de school voor veel van de ouders al meteen een eerste rede om de school te overwegen.
- Schoolkwaliteit: Om ouders te interesseren voor een school is het cruciaal dat je kunt laten zien dat de kwaliteit van de school goed is. Als dat niet duidelijk is dan wordt het heel moeilijk om ouders te overtuigen voor de school te kiezen.
-

Tips voor ouders

Bezint eer ge begint!

Ouders die eerder een ouderinitiatief zijn begonnen, geven aan dat het veel werk met zich meebrengt. Maar het is ook leuk! Er ontstaat een nieuwe dynamiek in de buurt en er ontstaan nieuwe contacten en netwerken. De tips die deze ervaringsdeskundigen meegeven zijn:

- Begin alleen een ouderinitiatief als je zelf overtuigd bent van de (kwaliteiten van de) school. Alleen dan kun je de school 'verkopen'.
- Probeer de samenstelling van het ouderinitiatief zo gevarieerd mogelijk te maken en betrek mensen met verschillende capaciteiten en kennis. Alleen dan kan het ouderinitiatief 'zelfvoorzienend' zijn en geen of weinig extra 'middelen' nodig hebben van anderen om het initiatief succesvol te laten zijn.
- Een ouderinitiatief vergt een lange adem en geduld. Het kan soms jaren duren voor er resultaten worden geboekt en dan is het nodig je niet te laten ontmoedigen door ouders die afhaken en andere tegenslagen. Start bij voorkeur een ouderinitiatief met een paar ouders, zodat je op elkaar kunt steunen.
- Trek mensen aan die je liggen, die je leuk vindt, dat maakt het werken aan een gemengde school makkelijker.
- Ga praten met ouders die ergens anders een ouderinitiatief zijn gestart en vraag naar hun tips en valkuilen.

PR & imago

Een terugkerend thema voor ouders (en scholen die met een ouderinitiatief werken), is het vergroten van de naamsbekendheid van de school. Belangrijk is hierbij te focussen op de leuke en goede educatieve activiteiten op school, en niet te veel aandacht te besteden aan het segregatieverhaal. Enkele tips van ervaren ouders:

- De grootste kracht van ouders ligt in mond-tot-mondreclame. Als je zelf enthousiast bent dan kun je dat enthousiasme overbrengen en andere ouders motiveren om eens binnen te gaan kijken en de school te overwegen. Bedenk goed of je op zoek bent naar andere ouders die zich in willen zetten voor het ouderinitiatief, of dat je ouders probeert te overtuigen van de goede kwaliteiten van de school. Dan is het voor nieuwe ouders duidelijk wat er van hen verwacht wordt.
- Maak gebruik van de sociale media om jonge ouders te bereiken en te betrekken. Richt je daarbij vooral op netwerken die met de buurt verbonden zijn zoals bijvoorbeeld de Facebook- groep van een winkelstraat. Zorg dat de pagina *up to date* is en aantrekkelijk is door foto's en filmpjes. Kijk eventueel op pagina's van andere ouderinitiatieven om ideeën op te doen.
- Maak gebruik van de pers en zorg voor positieve artikelen of interviews in de regionale en buurtkrant. Let er hierbij op dat een eventueel negatief beeld over de school niet bevestigd wordt en focus op de leuke activiteiten van de school.
- Folder gericht op plaatsen waar de (toekomstige) doelgroep komt, zoals in de bibliotheek, bij kinderdagverblijven, huisartsen, consultatiebureaus, peuterspeelzalen, maar ook bij makelaars (als de wijk in opkomst is), boekwinkels, bij knutsel-, speelgoed-, en, kinderkledingwinkels, et cetera. Wees creatief! Hang flyers aan fietsen met kinderzitjes en bakfietsen. Bedenk wel dat folders alleen ondersteunend werken en dat *face to face* contact vaak nodig is om ouders te interesseren.
- Speel in op gebeurtenissen in de buurt en betrek de buurt bij de leuke activiteiten van de school. Wanneer in de wijk nieuwbouw wordt opgeleverd, organiseer bijvoorbeeld een buurtfeest voor alle kinderen in de wijk op het schoolplein.
- Sommige ouderinitiatieven nodige groepen ouders uit, bijvoorbeeld voor een borrel, om in informele sfeer met elkaar informatie uit te wisselen. Een belangrijk bijkomend effect is dat zulke activiteiten de oudergroep bij elkaar, actief en oplettend houdt.

En tot slot: zorg ervoor dat ook intern de communicatie tussen betrokken ouders goed verloopt en dat het gezamenlijke doel overeenkomt.

Tips voor ouders en school

Nieuwe ouders aantrekken

De ouders van het ouderinitiatief kunnen het niet alleen. Het is noodzakelijk dat de school en de ouders goed samenwerken. De volgende tips kunnen daarbij helpen:

- De schoolleiding moet achter het ouderinitiatief staan en zich inzetten om geïnteresseerde ouders voor de school te laten kiezen. Veel directeuren geven aan dat zij veel tijd steken in het geven van persoonlijke rondleidingen aan geïnteresseerde ouders. Door het persoonlijke contact kiezen ouders veel sneller voor de school.
- Tijdens een wijktocht of scholencarrousel bekijken ouders gezamenlijk alle scholen in de directe omgeving van hun huis. Ouders van een ouderinitiatief kunnen tijdens deze scholentocht hun eigen enthousiaste verhaal doen.
- Op een inloopdag (of dagdeel) kunnen geïnteresseerde ouders samen met hun kind meedraaien in de kleuterklas. Op die manier proeven ze de sfeer en kunnen ze beter beoordelen of de school bij hen past.
- Op kinderdagverblijven en peuterspeelzalen zitten kinderen van ouders die nog een schoolkeuze moeten maken. Organiseer eens een avond waar informatie over de school en het initiatief wordt gegeven.
- Houd de 'ooievaars' op de ramen in de gaten en zorg ervoor dat de ouders van het pasgeboren kind een 'geboortekoffertje' krijgen, waarin naast een rompertje ook informatie over de school zit. Op die manier kan ook een adressenbestand van potentiële ouders worden opgebouwd. Als kinderen dan ongeveer 2 jaar worden, kan informatie over de school worden toegestuurd.

Om de samenwerking en het contact tussen de school en het ouderinitiatief goed te houden is het van belang dat van verwachtingen van de school, het team en de ouders expliciet worden besproken, zodat beide partijen weten waar zij aan toe zijn, wat het doel is en hoe ze dat samen kunnen bereiken. Ook voor ouders is het belangrijk dat zij zich realiseren dat een gemengde school andere eisen stelt aan docenten en schoolbesturen dan een school met een homogene samenstelling en dat hun initiatief dus consequenties heeft voor de gehele school.

Tips voor de school

Starten van een Ouderinitiatief

Als school hoef je niet af te wachten tot er een groepje ouders naar je toe komt om een ouderinitiatieven te starten. Je kunt hierin ook zelf actief het voortouw nemen en op zoek gaan naar ouders die een ouderinitiatief willen starten. Ook zijn er voorbeelden van scholen die iemand hebben ingehuurd met de opdracht om een ouderinitiatief te starten.

Andere eisen

Als een school gemengder wordt heeft dat consequenties voor de directie en voor het team. Leraren worden geconfronteerd met 'andere' ouders, die andere vragen hebben en andere eisen stellen aan de school. Vooral hoger opgeleide ouders verwachten meer en specifieke informatie over de leerprestaties van hun kind en vinden het belangrijk dat er voldoende aandacht is voor talentontwikkeling. Sommige scholen ontwikkelen programma's om extra uitdaging te bieden aan kinderen die dat aankunnen.

'Een studiedag een week van tevoren aankondigen kan niet meer. Turkse moeders kunnen hun kinderen altijd wel opvangen, maar Nederlandse ouders willen aan het begin van het schooljaar een overzicht voor het hele jaar, zodat ze hun agenda daarop af kunnen stemmen.'

Belang van communicatie

Ook de communicatie met de nieuwe ouders vraagt soms om een cultuuromslag op school. Ouders zijn veelal mondiger en meer betrokken bij de school. Ze willen meepraten en meebeslissen en dringen aan op een ouderraad of medezeggenschapsraad. Nieuwsbrieven en communicatie met de ouders worden belangrijker en moeten soms meer of andere informatie bevatten. Vooral hoogopgeleide ouders willen een jaarplanning zodat zij hun agenda daarop kunnen afstemmen. Dit kan in eerste instantie het gevoel geven dat het werk voor de school lastiger wordt, maar docenten ervaren het over het algemeen als uitdagend en een nieuwe bron van inspiratie.

Docenten moeten leren communiceren met de nieuwe groep ouders en voorbereid zijn op andere, kritische vragen. Deze ouders willen daarnaast op hun eigen niveau en in hun stijl worden aangesproken. Ook de opstelling van de docenten buiten het schoolplein vraagt aandacht: een docent die vertelt dat hij op een 'zwarte' school werkt kan het imago van de school negatief beïnvloeden. Als de docent daarentegen zegt dat hij op een hele leuke school werkt, waar bijzondere projecten worden uitgevoerd, worden ouders nieuwsgierig en zullen zij informatie over de school opvragen.

Cultuurverschillen

Door de sterkere betrokkenheid van de 'nieuwe' hoogopgeleide ouders voelen bestaande ouders op sommige scholen zich – vooral in het begin van het ouderinitiatief – enigszins 'in de verdrukking komen'. Zij zijn vaak de activiteiten en directheid van de nieuwe ouders niet gewend. Ook kan het gemakkelijk lijken dat de school meer aandacht heeft voor de nieuwe groep ouders. Schooldirecteuren op deze scholen geven aan dat zij veel energie steken in het goed laten verlopen van het contact tussen de ouders en de problemen bespreekbaar maken.

Als er in de gangen van de school Arabisch of Berbers wordt gesproken is het voor autochtone ouders moeilijk om contact te maken. De school heeft hier een belangrijke rol bij. Interculturele afspraken zijn op de meeste scholen nog geen vanzelfsprekendheid voor ouders van een ouderinitiatief. Gerichte plaatsing van kinderen in een klas is zeker in het begin van belang: zorg ervoor dat de kinderen met een groepje in de klas komen en bespreek de manier waarop speelafspraken gemaakt kunnen worden. Voor het verbeteren van het contact tussen allochtone en autochtone ouders kunnen de volgende tips dienen:

- Maak expliciet dat de school alle ouders even belangrijk vindt.

- Als er onderwijsassistenten met een migratieachtergrond op school werkzaam zijn, kunnen die de drempel voor ouders met een migratieachtergrond om actief betrokken te zijn, verlagen door gericht ouders te betrekken bij de activiteiten van het ouderinitiatief.
- Maak werkgroepen voor de schooltuin of feestelijkheden zoals Sinterklaas of het Suikerfeest en benader daar actief ouders van verschillende afkomst voor.
- Stel klassenouders of luizenouders aan, bij voorkeur uit verschillende groepen ouders
- Organiseer bijeenkomsten om ouderparticipatie ter sprake te brengen.

Profilering

Bij het profileren van de school is het soms moeilijk een evenwicht te vinden tussen het 'positief naar buiten treden' en het 'niet de vuile was buiten hangen'. Het slechte imago van een school kan zo hardnekkig zijn dat het betrekken van de pers geen positieve maar negatieve publiciteit oplevert. Op die manier wordt het stereotype beeld – dat juist doorbroken moet worden – bevestigd in plaats van ontkracht.

Eenzelfde dilemma speelt rond het publiceren van leerresultaten. Sommige ouders laten de leerresultaten en het percentage vwo-adviezen meewegen in hun schoolkeuze. De school moet tenslotte wel een goede school zijn. De bovenbouw van een school waar een ouderinitiatief opgezet wordt, heeft vaak nog een eenzijdige populatie en daardoor soms lagere resultaten. Scholen maken verschillende keuzes hoe ze dit presenteren.

Unieke 'verkooppunten'

Veel scholen die met een ouderinitiatief aan de slag gaan, moeten in hun profilering een omslag maken. De school komt niet langer weg met: "Wij zijn een leuke school!" Het gaat om 'unique selling points'. Hieronder vindt u een aantal verkooppunten waarmee zich beter kan profileren.

- Extra programma's, zoals een *Early Bird* programma, kooklessen of verkeerslessen
- Aparte vakdocenten voor muziek, handvaardigheid et cetera.
- Een duidelijke onderwijsvisie of concept, bijvoorbeeld Dalton, Montessori of Jenaplan.
- Extra aandacht voor hoger begaafde kinderen (ontwikkelen van pluslijnen).
- Een volledig dagarrangement: BSO/ verlengd dagarrangement / continu rooster.
- Extra activiteiten door het jaar heen waarmee de school naamsbekendheid genereert en zich in de buurt zichtbaar maakt. Voorbeelden zijn een kerstmarkt, of Halloween, of een circusproject.

Let op: zorg ervoor dat de activiteiten ook aansprekend zijn voor de nieuwe doelgroep en dat de activiteit in de buurt zichtbaar is.

- Een aantrekkelijk mooi fris gebouw (geen stinkende toiletten) bepaalt de eerste indruk van ouders. Voor veel scholen is het nog een beetje vreemd om hun school 'te verkopen' aan toekomstige nieuwe

'klanten'. Begeleiding door professionele communicatieadviseurs met expertise op onderwijsgebied kan zinvol zijn.

- Betrek het schoolteam bij plannen en veranderingen.
- Zorg voor goede begeleiding van docenten om met de nieuwe doelgroep om te gaan.

Tips voor de gemeente

Uit onderzoek naar ouderinitiatieven is gebleken dat de rol van de gemeente van belang is bij het van de grond trekken van ouderinitiatieven. Veel gemeenten zien in ouderinitiatieven de oplossing voor onderwijssegregatie of de leegloop van scholen, maar een ouderinitiatief is er niet 'zomaar'. Alleen met goede begeleiding vanuit de gemeente heeft een ouderinitiatief kans van slagen. Zo kan beleid van de gemeente ervoor zorgen dat het ouderinitiatief een steuntje in de rug krijgt, of het juist moeilijk van de grond komt.

Voor ouders en scholen is het lastig als de gemeente zich niet bewust is van wat haar beslissingen teweegbrengen. Als de gemeente bijvoorbeeld toestemming geeft aan een nabijgelegen (witte) school om te groeien, kan dat soms het einde van het ouderinitiatief betekenen terwijl het niet uitbreiden van populaire scholen juist een extra stimulans kan zijn.

Hieronder vindt u een aantal tips voor gemeenten.

- De gemeente kan sturen door een vast inschrijfmoment, zodat de populaire (witte) scholen niet gevuld worden met kinderen die ruim van tevoren al zijn ingeschreven. De wettelijke leeftijd waarop een kind kan worden aangemeld is drie jaar. Veel populaire scholen laten kinderen van veel jonger in strijd met de regels al toe op een wachtlijst (zie [dit](#) onderzoek).
- De gemeente kan scholen helpen door informatie te geven aan ouders die een schoolkeuze moeten maken.
- De gemeente kan de buurtschool promoten door bijvoorbeeld scholentochten (wijkcarroussels) te organiseren. Hierdoor komen ouders met elkaar en met de buurtschool in contact.
- De gemeente kan een belangrijke rol spelen bij de ondersteuning van scholen om zich breder te profileren, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van middelen.

'De gemeente heeft op een gegeven moment op de spijlen van het schoolhek haken gezet. Daardoor was het net een gevangenis. Dat kwam de school niet ten goede.'

4. Praktijkvoorbeelden

Rotterdam: Croostwijk

Ouders uit Nieuw Crooswijk in Rotterdam hebben het initiatief genomen om van de Talmaschool dé wijkschool van de buurt te maken. Sinds de start van het ouderinitiatief begin 2016 is de school snel gegroeid en steeds meer een afspiegeling geworden van de veranderende buurt. In 2016 schreef een klein groepje nieuwe, hoogopgeleide wijkbewoners zijn kinderen gezamenlijk in voor de school, waar toen nog voornamelijk kinderen uit achterstandsmilieus zaten. . Inmiddels ontmoetten kinderen van alle achtergronden elkaar op de school, in steeds meer gemengde groepen. Misschien moet er binnenkort wel een wachtlijst worden gevormd.

Middelen die het ouderinitiatief sinds 2016 inzet zijn: een eigen website en Facebook-pagina, brochures en flyers, raamposters, een digitale nieuwsbrief en persberichten naar lokale media. Ook werden in de beginfase van het initiatief regelmatig ouderborrels georganiseerd, en speelafspraken bij de lokale speeltuinvereniging. Bij open dagen trekken de school en het initiatief samen op.

Bijzonder is dat het initiatief en de school in juli 2016 een convenant tekenden. Dat gebeurde na een serie gesprekken met de school en het schoolbestuur, die het initiatief enthousiast onthaalden. Eerder was ook oriënterend met andere scholen, koepelbesturen en de gemeente gesproken.

Het ouderinitiatief heeft zich ook ingezet voor een buitenschoolse opvang op de school, met succes. Op de website is er onder meer aandacht voor ervaringen van ouders op andere Rotterdamse scholen die al langer een ouderinitiatief kennen, zoals de Arentsschool en de Fontein. Ouders van (het initiatief op) de school komen elke maand bij elkaar. Het initiatief heeft ook aandacht gekregen in lokale media.

Succesfactoren

Succesfactoren zijn volgens een van de initiatiefnemers:

- Ouders zijn enthousiast over de school;
- De school heeft de oprechte ambitie nieuwe groepen binnen te halen en als school te veranderen;
- Ouders moeten goed overweg kunnen met (online) media, en in staat zijn flyers, posters en andere communicatiemiddelen te produceren en verspreiden.

Amsterdam: Joop Westerweel school

De Joop Westerweelschool zit in een modern schoolgebouw in het hart van de Baarsjes in Amsterdam. Hoewel het een school in een gemengde buurt is, waren bijna alle kinderen van allochtone afkomst en werd de school door autochtone ouders niet als een optie gezien. In 2010 vroeg de directeur aan een vrijwilliger van de school of hij een actie op wilde zetten om de school gemengd te maken. Dat heeft hij gedaan. Maar wel als kritische ouder, hij wilde erop kunnen vertrouwen dat hij zich geen zorgen hoefde te maken over de vooroordelen die mensen over scholen met vooral kinderen met een migratie achtergrond hebben. De directeur kon hem dat vertrouwen over de onderwijskwaliteit geven. Er is een kerngroep opgericht. Deze ouders hadden veel ervaring op het gebied van PR, van traditionele manieren zoals inspraakavonden tot het gebruik van Facebook en het maken van een website. Zij hebben alle manieren die zij tot hun beschikking hadden ingezet om het initiatief bekendheid te geven in de buurt. Al snel waren er veel ouders enthousiast. Een aantal jaren later is er een groep van 40 kinderen die in de jaren daarop in zal stromen op de Joop Westerweel. De ouders melden zich in groepjes aan op de school. Hierdoor hoeven zij zich niet via het plaatsingsbureau van het stadsdeel te laten inschrijven. Ook zorgt het voor een groepsgevoel en geeft het de school de mogelijkheid er iets speciaals van te maken.

De rol van Facebook bij de promotie van een ouderinitiatief

De ouders kozen voor het gebruik van sociale media omdat dat aansluit bij de doelgroep van hoogopgeleide dertigers. Zij zitten relatief vaak op sociale media. Facebook is daarom een ideale manier om deze groep te bereiken. De ouders maakten een Facebookgroep waarvan iedereen lid kon worden. Om hier in de buurt bekendheid aan te geven, hebben zij andere groepen op Facebook die specifiek aan de buurt gebonden waren, gevraagd een bericht over hun Facebookgroep over het ouderinitiatief op de Joop Westerweel te plaatsen. Dit werkte goed. Leden waren niet alleen geïnteresseerde ouders, maar ook veel mensen uit de buurt die het interessant vonden om te volgen. Hierdoor zagen ook hun vrienden in de buurt weer dat er een ouderinitiatief was op de Joop Westerweel. Vervolgens werd de Facebookgroep gebruikt om nieuwtjes en positieve ontwikkelingen bekend te maken. Daarnaast werden er veel reacties en vragen geplaatst op de Facebookpagina. Ook is een heldere website gemaakt en worden ouders geïnformeerd via een nieuwsbrief. Het initiatief heeft ook veel aandacht in de gewone media gegenereerd. Hierbij heeft Facebook echter geen rol gespeeld; volgens een van de ouders zou een medium als Twitter hier beter geschikt voor zijn. Ook voor de onderlinge communicatie hebben de ouders naast email en de open Facebookpagina, gebruik gemaakt van een besloten Facebookgroep. Hierdoor hadden zij een gratis platform waarop iedereen gemakkelijk met elkaar over hun initiatief in gesprek kon zonder dat dit voor andere toegankelijk was. De tijdsinvestering is in eerste instantie relatief klein. Het opzetten van de Facebookgroep en het benaderen van andere groepen in de buurt ging vrij gemakkelijk. De kerngroep bestaat uit vijf ouders die allemaal ook op Facebook actief zijn. Hierdoor is er eigenlijk altijd wel iemand online die kan reageren op berichten die mensen op de pagina plaatsen. Door het gebruik van een Facebookgroep hebben de ouders snel bekendheid kunnen geven aan het bestaan van het ouderinitiatief. Vervolgens konden zij door middel van Facebook gemakkelijk iedereen op de hoogte houden van nieuwe ontwikkelingen rondom het ouderinitiatief en waren zij gemakkelijk benaderbaar voor geïnteresseerde. Nadelen hebben de ouders niet ondervonden. (Het kan gebeuren dat iemand onwelkome berichten plaatst, maar wanneer je zelf ook vaak op de Facebookpagina bent dan zijn die berichten gemakkelijk te verwijderen. Dat is echter niet nodig geweest.)

Vervolgacties

Inmiddels is het ouderinitiatief 10 jaar verder. De aanwas is gemengd gebleven, maar dat is iets waar je voortdurend aan moet blijven werken. Daarbij worden ook nieuwe wegen gezocht, zo is er recent een filmpje over de school gemaakt. De kinderen hebben het leuk en doordat de school vrij groot is zijn er voldoende mogelijkheden om vriendjes en vriendinnetjes te kiezen. Om ouders meer met elkaar in contact te brengen zijn er activiteiten georganiseerd zoals koffie-ochtenden en themabijeenkomsten. Die versterken de verbinding, terwijl een van de initiatiefnemers ook nuchter aangeeft dat ouders toch groepjes vormen die grenzen vormen. Bijvoorbeeld rond seksuele voorlichting bleek recent dat het soms moeilijk blijft om culturele verschillen te overbruggen. Toch blijven de voordelen van een gemengde school overheersen, aldus die initiatiefnemer.

Succesfactoren

Succesfactoren bij het inzetten van sociale media zijn volgens de initiatiefnemers:

- Met meerdere ouders actief op de sociale netwerksite zodat je een levendige pagina krijgt en er altijd wel iemand online is om snel te reageren op vragen van geïnteresseerde;
- Gebruik maken van bestaande netwerken die verbonden zijn met de buurt en af en toe kijken of er nieuwe netwerken zijn ontstaan die je kunt gebruiken om het ouderinitiatief bekendheid te geven;
- Sociale media niet als enige middel inzetten maar ook gebruik maken van een goede website en andere manieren om het ouderinitiatief onder de aandacht brengen.

Amsterdam: ‘Samen naar School’ in Bos en Lommer

In december 2005 kwam voor het eerst een groep ouders bij elkaar die zichzelf later de naam ‘Samen naar school’ zou geven. De groep bestond uit tien tot vijftien ouders. Zij hadden elkaar ontmoet tijdens een voorlichtingsavond over schoolkeuze op hun kinderdagverblijf. Daar waren alle basisscholen uit de buurt gepresenteerd en hadden een aantal ouders emailadressen uitgewisseld. Die avond in december 2005 werd al een eerste actieplan gemaakt over het zoeken van informatie over scholen en het werven van andere ouders. Ze inventariseerden ook welke scholen in de buurt belangstelling hadden gewekt en dat waren er vijf. De ouders verzamelden inspectierapporten en informatie over onderwijsmethoden. Op een stedelijke bijeenkomst legden de initiatiefnemers contact met twee scholen in stadsdeel de Baarsjes: de Sint Jan en de Corantijn (waar eerder al ouders een vergelijkbaar initiatief waren gestart). Ze spraken met de afdeling onderwijs van het stadsdeel Bos en Lommer, waar de ambtenaren blij waren met het initiatief en geld toezegden voor kopiëren en een informatieavond. Daarna zocht de groep contact met de vijf scholen in de buurt. Er werd gevraagd of er belangstelling was voor het initiatief. Eén school viel direct af omdat die al enigszins gemengd was. Er volgden gesprekken met de vier andere scholen. Opnieuw viel er een school af omdat die door ervaringen in het verleden toch niet zo enthousiast was over het initiatief. De groep besloot door te gaan met drie scholen. Er volgden gesprekken (in tweetallen) met de oudercommissies van de scholen en ouders van het initiatief gingen kijken op de scholen. In die ronde viel er opnieuw een school af vanwege gebrek aan enthousiasme bij de school en het

ontbreken van een goede speelplaats. Toen waren er nog twee scholen over. Daarover werd in een eerste Nieuwsbrief gerapporteerd. Daarop kwamen zo veel positieve geluiden dat de groep een informatieavond organiseerde. Door flyers, een artikel in het buurtblad van Bos en Lommer en een stuk op internet toonde ook de lokale en regionale pers belangstelling. De initiatiefgroep bereidde zich goed op de media-aandacht voor door van tevoren een lijstje met 'lastige' vragen op te stellen en die onderling en met de school te bespreken. Op 11 april 2006 werd de informatieavond voor ouders in de buurt gehouden, waar zo'n veertig ouders op afkwamen:

'We vertelden over ons initiatief en de twee overgebleven scholen presenteerden zich. Daarnaast vertelden twee ouders over hun vergelijkbare initiatief op de Sint Jansschool in de Baarsjes. We raadden de aanwezige ouders aan om te gaan kijken bij de scholen en ons voor 1 mei hun voorkeur door te geven.'

Uit een stemming bleek dat de meeste ouders een voorkeur hadden voor de Multatulschool. Positieve aspecten die door de ouders werden genoemd waren: de lesmethodes en het inspelen op niveauverschillen; de groene ligging van de school en het gebouw; het enthousiaste directieteam; de beperkte omvang van de school, en de openbare grondslag. De keuze tussen de twee scholen was wel moeilijk. De kerngroep was het onderling niet eens en besloot de uiteindelijke keuze over te laten aan de hele groep. Omdat het aantal 'witte' kinderen in de buurt nog te klein is om de twee scholen te "verkleuren" is ervoor gekozen om eerst met de Multatulschool te beginnen. Het afwijzen van de andere school was moeilijk. Die school was teleurgesteld - maar wel blij dat in de buurt een dergelijk initiatief was genomen. Met de directie van de Multatulschool zijn gesprekken gevoerd over wensen en voorkeuren van de ouders en de school. Aangezien de groep ouders en school goed op één lijn zitten, verliepen de gesprekken soepel. De school maakt zich wel zorgen over de "bemoeienis" van ouders bij het onderwijsleerproces: "Nemen de ouders de school niet over?" Maar er zijn – tot ieders tevredenheid – afspraken over gemaakt. De ouders maakten zich zorgen over de verdeling van de kinderen over de verschillende klassen. Ze zagen niet graag dat hun kind het enige witte kind in de klas zou zijn. De school vond het ook verstandiger om kinderen in groepjes van 5 in een klas te plaatsten om zo de vermenging soepel te laten verlopen. De eerste fase van het initiatief is geslaagd. Nu is het belangrijk dat meer groepen gemengd raken en dat de groei van 'witte' ouders wordt voortgezet, zonder dat het een te 'witte' school wordt.

Succesfactoren

De succesfactoren zijn volgens de initiatiefnemers:

- Het enthousiasme van de groep en het vermogen anderen met enthousiaste verhalen mee te krijgen;
- De (professionele) vaardigheden binnen de groep. Zo had de ene ouder ervaring met projecten en campagnes, de ander met schrijven van teksten weer een ander had verstand van communicatie;
- Efficiënt vergaderen en daarna vrolijk napraten met een drankje.

Rotterdam: De Vierambacht

De Vierambacht ligt in een volksbuurt met een 'gouden randje': goedkope huurwoningen met daar omheen mooie lanen met dure koopwoningen. Zeventig procent van de bevolking is allochtoon. De Vierambacht was een school waar al twintig jaar geen 'witte' leerling meer was te bekennen. In 2001 zorgde een groepje 'witte' ouders voor de ommekeer. Zij waren op zoek naar een prettige school in de buurt en wilden hun kinderen voorbereiden op de huidige kleurrijke samenleving. Gezamenlijk schreven zij hun vierjarige kinderen in. Hun doel: de Vierambacht gemengder maken. 'Samen wilden wij het begin van een verschil maken', zegt één van de initiatiefnemers. Nadat de plannen breder bekend werden kwamen andere belangstellende autochtone ouders met vragen, met name over de taalontwikkeling van hun kind en hoe gedifferentieerd er in de klassen gewerkt kon worden. Hun zorg was vooral: wordt er wel uit de kinderen gehaald wat erin zit? De directie van de school voelde een zware druk omdat theoretisch opgeleide ouders erg kritisch zijn:

'Ze kijken en denken mee. Om het initiatief te doen slagen, is een goed lerarenteam noodzakelijk. Er zijn docenten nodig die een extra stap willen zetten en niet om kwart over drie naar huis gaan.'

Niet iedereen kan daar mee omgaan, blijkt uit het feit dat een aantal leerkrachten inmiddels is opgestapt. In 2001 schreven 9 theoretisch opgeleide ouders hun kleuters in. Op het moment dat deze leerlingen in groep 5 zaten, komt 40% uit gezinnen met een hoge sociaaleconomische status. Het lerarenteam is blij met de resultaten van het initiatief, de school is opgebloeid.

'Cito-resultaten van de huidige gemengde groepen laten zien dat de doorstroming naar HAVO en VWO zal toenemen. Het imago van de school is verbeterd, en inmiddels zijn er autochtone ouders die bewust kiezen voor deze gemengde en goedlopende school.'

Tevredenheid is er ook bij de initiatiefnemers: 'Het duurde een tijdje voordat we het gevoel hadden serieus genomen te worden als ouder', zegt een vader uit de medezeggenschapsraad van de school. 'Inmiddels wordt er naar ons geluisterd, er is bijvoorbeeld op aandringen van ons een duidelijke schoolvisie ontwikkeld.' 'Er bestaat bij veel 'witte' ouders koudwatervrees', zegt één van de ouders van het eerste uur. 'Ik word wel eens voor salon-optimist uitgemaakt. Er wordt gedacht dat we dit doen omdat het politiek correct is, maar het is echt hartstikke leuk en inmiddels vind ik het onbegrijpelijk dat er nog echt 'witte' scholen zijn.' De ontwikkelingen op de Vierambacht zijn in 2001 en in 2006 gevolgd door documentairemaakster Ireen van Ditschuyzen (Idtv, Dits). Zij wilde een positieve maatschappelijke ontwikkeling laten zien, een plek waar het goed gaat en mensen makkelijker met elkaar omgaan. De documentaire 'Kleur in de Klas' is uitgezonden door de RVU en wordt geregeld gebruikt tijdens discussies over het mengen van scholen.

Literatuurlijst:

Voor het schrijven van deze brochure hebben we gebruik gemaakt van onze eigen ervaringen met en onderzoek naar ouderinitiatieven sinds 2007 (onder meer vastgelegd in een brochure uit 2012). Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van:

Gemeente Nijmegen, Bureau Onderzoek en Statistiek (2021) Evaluatie gemengde scholen beleid 2021.

<https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/840a3568-0050-405b-a2e8-79561c7ca806?documentId=6d8a25cc-7721-420d-9007-cefdaf7df2ab>

Mesic, A., Distelbrink, M., Day, M. & Pels, T. (2021). Ouderinitiatieven. Verkennend onderzoek naar de randvoorwaarden, succes- en faalfactoren van ouderinitiatieven die zich inzetten voor het gemengder maken van scholen. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Mesic, A., Distelbrink, M., Day, M. & Pels, T. (2021). Handreiking Ouderinitiatieven. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Colofon

Tekst: Paco Lucassen

Publicatiedatum: november 2021

Logo: René de Haan

Dit is een uitgave van het Landelijk Kenniscentrum Gemengde Scholen.

Mocht u na het lezen van deze brochure meer informatie willen hebben over het mengen van scholen in het algemeen, dan kunt u terecht op www.gemengdescholen.nl. Ook voor ondersteuning of advies kunt u bij het Kenniscentrum Gemengde Scholen terecht.

